

El Tribunal de las Aguas

El Tribunal de les Aigües • The Water Court • Le Tribunal des Eaux

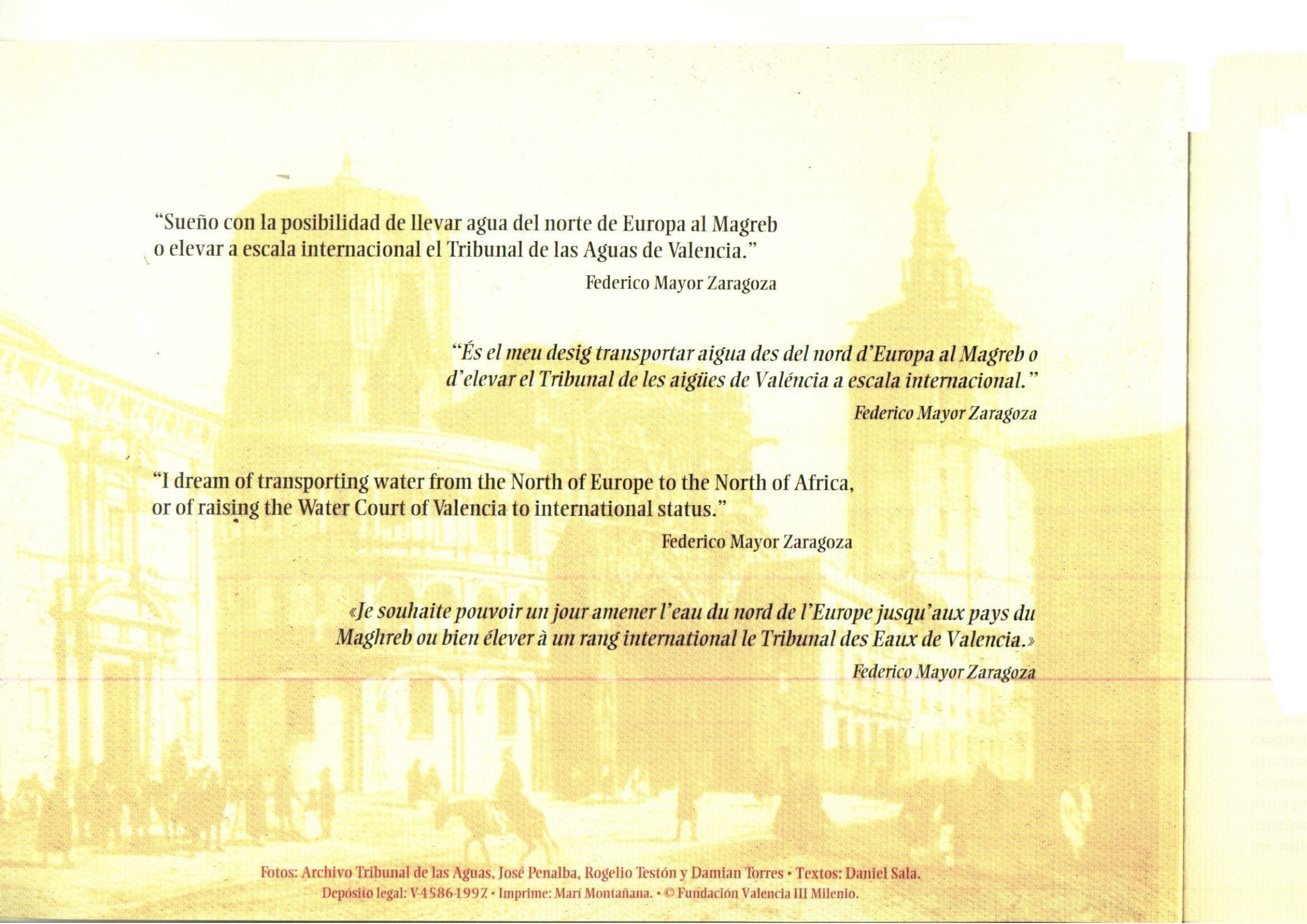


AJUNTAMENT DE VALENCIA



FUNDACIÓN VALENCIA III MILENIO





“Sueño con la posibilidad de llevar agua del norte de Europa al Magreb o elevar a escala internacional el Tribunal de las Aguas de Valencia.”

Federico Mayor Zaragoza

“És el meu desig transportar aigua des del nord d'Europa al Magreb o d'elevar el Tribunal de les aigües de València a escala internacional.”

Federico Mayor Zaragoza

“I dream of transporting water from the North of Europe to the North of Africa, or of raising the Water Court of Valencia to international status.”

Federico Mayor Zaragoza

«Je souhaite pouvoir un jour amener l'eau du nord de l'Europe jusqu'aux pays du Maghreb ou bien élever à un rang international le Tribunal des Eaux de Valencia.»

Federico Mayor Zaragoza

El Tribunal de les Aigües de la Vega de València és una mil·lennària institució encarregada d'una cosa tan important en esta terra com és la pau de l'aigua i el seu just repartiment i ús. Una institució valenciana que ha perviscut al llarg dels segles per damunt de canvis i d'avatars polítics, i on els valencians projectem la nostra peculiar forma de ser a l'hora d'administrar un bé propi i comú tan preuat com l'aigua.

Per tal de donar a conèixer el nostre Tribunal de les Aigües i contribuir a la seua difusió tenint com a objectiu que la seua peculiar estructura servisca d'exemple a l'hora d'acometre grans reptes mundials, com els treballs encaminats a aconseguir la creació d'un Tribunal Internacional de les Aigües enmarcat en el Projecte València III Mil·lenni, volem que estes pàgines ajuden a oferir una visió clara i sintètica de les principals facetes de tan alt organisme jurídic.

Conèixer millor el Tribunal de les Aigües servirà sens dubte per augmentar la rellevància d'una institució valenciana elogiada en els fors internacionals de major prestigi, com va fer el Director General de la UNESCO, Federico Mayor Zaragoza, en setembre de 1997, qui, davant dels Reis d'Espanya, manifestà el seu desig d'eleva el nostre Tribunal a escala internacional.

Des d'este propòsit de divulgació i reconeixement de la nostra institució i des de l'orgull que puga contribuir a la solidaritat entre els diversos pobles de la Terra, reconeixem hui el seu exemple.

Rita Barberá Nolla
Alcalde de València



.....
El Presidente del Tribunal da la bienvenida a SS.MM. Don Juan Carlos I y D.^a Sofia

.....
El President del Tribunal dóna la benvinguda a SS.MM. Don Juan Carlos I i D.^a Sofia

.....
The Chief Justice of the Court welcomes HM Juan Carlos I and Lady Sofia

.....
Le Président du Tribunal souhaite la bienvenue à Leurs Majestés don Juan Carlos I et doña Sofia



El Tribunal de les Aigües

El “Tribunal de les Aigües de la Vega de València”, més conegut per la seua denominació abreujada de “Tribunal de les Aigües” és, sens dubte, la més antiga de les institucions de justícia existents a Europa. La seua reunió, cada dijous de l'any, al costat dret de la gòtica Porta dels Apòstols de la Seu de València, constituïx una cita obligada per a les agències de turisme, visites escolars, vianants, que es congreguen al seu voltant a l'espera que les veïnes campanes del Micalet de la Seu donen les dotze hores per a contemplar el seu funcionament. Això no ens ha de conduir a l'errònia conclusió de tractar-se d'un organisme folclòric i inoperant que la tradició ens ha llegat; puix, darrere d'eixa senzillesa i simplicitat de funcionament, mancat de complicats protocols i fórmules jurídiques, s'amaga un model de justícia que l'home de l'horta ha respectat en una mil·lennària institució que ha sobreviscut a totes les reformes legislatives, i que sempre s'ha apreciat per la singularitat i perfecte funcionament, constituint hui, sense cap dubte, un dels béns més preuats de l'herència cultural valenciana.

La seua antiguitat i pervivència

Possiblement existia en temps dels romans una institució que donava solució als conflictes d'aigües en terres de València; la història ens il·lustra sobre això en temps d'Anníbal i la segona guerra púnica; però, tal com ha arribat fins els nostres dies esta institució jurídica, correspon la seua estructura a l'Islam i, més concretament, als temps del Califat de Còrdova d'Abderraman III i Al-Hakem II. No obstant això, el trobem històricament comprovat i en la seua total plenitud en temps del rei Jaume I el Conqueridor, quan, després de la conquesta de la ciutat en 1238, en el fur XXXV confirma tots els privilegis que gaudien els regadius en temps dels àrabs (“...segons que antigament es e fo establert e acostumat en temps de serrahins”). Dos detalls basten per a remuntar la seua antiguitat a temps de la València àrab: un, el costum de reunir-se a la porta de la Seu, que anteriorment fou mesquita major, per la prohibició que tenien d'accedir a l'interior de la mateixa mesquita els molts musulmans que continuaren conreant els camps de l'horta valenciana, i que obligà a traure a l'exterior el Tribunal que abans funcionava dins de la mesquita. El segon detall que indica la seua procedència àrab el constituïx la celebració dels actes del Tribunal els dijous, dissabte del calendari musulmà, a més del fet de reunir-se a les dotze del dia, moment en què el sol al seu cènit indica el canvi de dia per als mahometans.

A favor de la seua jurisdicció pot citar-se el fet que havent nomenat en Pere I de València un sobreseguier que impedia el lliure exercici de la jurisdicció, a demanda dels estaments, s'acordà que fóra abolit tal ofici i que els sequiers usaren el seu “segons antigament”. Així mateix, en 1318, atribuint-se el Justícia de València facultats que no tenia, manà als sequiers que li lliuraren les multes imposades; els Jurats i el Consell General acudiren en queixa a en Jaume II i foren reintegrats en la seua privativa autoritat, com atestigua, en cas anàleg, el privilegi CXXX de dit Rei.

Malgrat l'abolició dels Furs de 1707, ni Felip V, que unificà la legislació, ni els seus successors, alteraren una institució que en tan gran manera contribuïa al floriment de la rica Horta de València, i el Consell Reial manà que els sequiers continuaren en el ple exercici de la seua jurisdicció. Tampoc els francesos, en temps de Napoleó Bonaparte, no feren cap innovació.

En les Corts de Cadis de 1812, en tractar de l'arranjament dels tribunals, s'acordà el cessament de qualsevol fur privatiu de qualsevol classe. Va fer llavors un encés elogi i defensa del nostre Tribunal el valencià en Francesc Xavier Borrull, en la sessió del 31 de juliol de 1813, recolzant que els sequiers de l'Horta d'esta ciutat continuaren coneixent els negocis relatius a les aigües de les sèquies i els seus recs; qüestió que passà a la Comissió d'Arranjament dels Tribunals; malgrat les bones disposicions manifestades, abans cessaren les Corts que es presentà l'informe. Així, el cèlebre Decret del 4 de maig de 1814, que restablí l'Antic Règim, deixà el Tribunal en plenitud de les seues funcions i sense alteració en el seu exercici.

En els nostres dies, en quatre ocasions, el nostre monarca, en Juan Carlos I, ha sancionat l'existència del Tribunal de les Aigües de la Vega de València: en la Constitució espanyola de 1978, en el seu article 125, on s'al·ludix als tribunals consuetudinaris en clara referència al Tribunal de les Aigües de València; en l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 1982; en la Llei Orgànica del Poder Judicial, del 1 de juliol de 1985, en el seu article 19; finalment, en la Llei d'Aigües, número 29, de 2 d'agost de 1985, en el seu preàmbul on es cita com a model (“...de la que es ejemplo el Tribunal de las Aguas de la Vega de Valencia”).

El sistema de recs de l'horta de València

De la mateixa manera que el riu Xúquer, terres avall de la província de València, fertilitza les riques hortes de La Ribera, el Túria, segon gran riu de la nostra Comunitat, rega els fèrtils lloms de la planura costera on s'assenta la fundació romana de Valentia. Els dos rius, Xúquer i Túria, apareixen formosament representats en la iconografia de la portada barroca del Palau del Marqués de Dos Aguas personificats en dos grans atlants que, vessant l'aigua, venen a ser una simbòlica i bellíssima expressió de la significació que tenen per als camps i economia valencians.

Des de la més remota antiguitat, tots aquells que han visitat la ciutat de València s'han vist sorpresos per la bellesa i fertilitat de les seues terres:

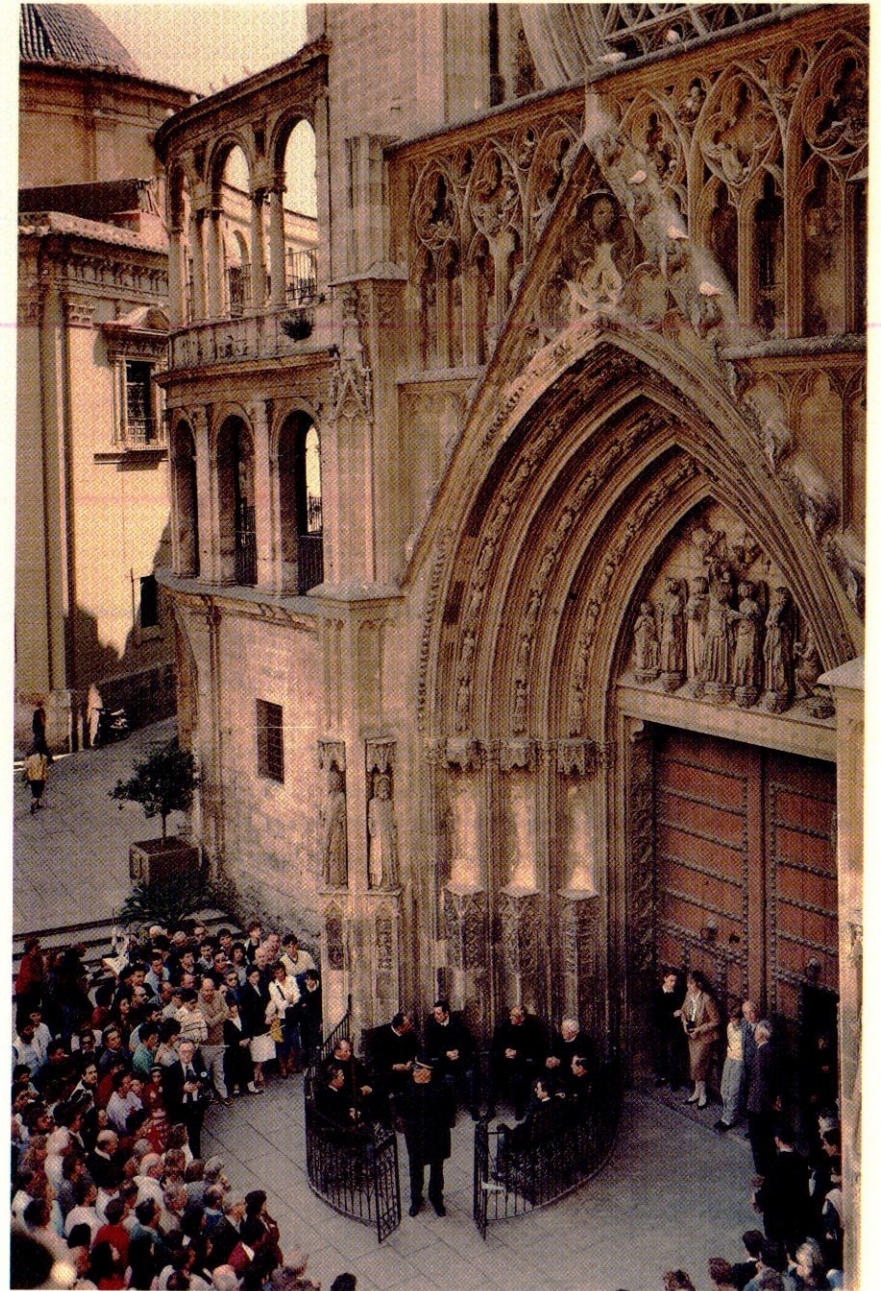
- “València s'assenta en un dels llocs més formosos i la voregen rius i horts, no sentint-se més que murmuris d'aigües que es ramifiquen i s'estenen en totes direccions...” (Abulfeda. “Descripció d'Espanya”, segle XIII).
- “Ulls formosos miren a totes parts miren València... Miren l'hora espessa i gran...” (Poema del Mio Cid, anònim, segle XII).
- “Ciutat de València. Està situada en una planura deliciosa, en una regió molt fèrtil i molt càlida...” (Claude de Bronseval, “Peregrinatio Hispanica”, 1532).
- “...el més bell jardí del món. Els magraners, els tarongers, els llimoners, formen allí les palissades de les carreteres. Les més belles i les més clares aigües del món els servixen de canals...” (Cardenal de Retz, “Memòries”, 1654).

.....
Sesión del Tribunal de las Aguas en la gótica Puerta de los Apóstoles de la Catedral de Valencia.

.....
Sessió del Tribunal de les Aigües a la gòtica Porta dels Apòstols de la Seu de València.

.....
The Water Court in session in the gothic Portal of the Apostles of the Cathedral of Valencia.

.....
Séance du Tribunal de Eaux à la porte gothique des Apôtres de la Cathédrale de Valencia.



- “La naturalesa pareix haver repartit allí els seus dons a mans plenes, i eixe camp, en una paraula, és més ric que els més fèrtils de Lombardia... D'este riu és d'on trauen l'aigua per al manteniment... La verdor d'aquella dilatada planura, sembrada d'una multitud de pobles, fan bella contraposició front al mar, i tot contribuïx a formar una vista com mai no imaginaren els poetes”.

(Antonio Ponz, Camins d'Espanya, segle XVIII).

- “Al voltant de la ciutat es troben per totes parts camps conreats, que podrien passar per deliciosos jardins... El freqüent murmuri de les aigües que corren per innumerables canals de rec; la varietat de flors, fruits i vegetals...”

(Antonio José Cavanilles, Observacions del Regne de València, 1795 - 1797).

- “...l'horta de València fixà tota la meua atenció. Em passejava per una verda planura entretallada per nets rierols, que repartien la seua frescor”

(E.F. Lantier, Recorregut per Espanya del cavaller S. Gervasi, segle XVIII).

- “València està situada en una planura denominada l'Horta, en mig de jardins i conreus, on el rec perpetu manté una frescor molt rara a Espanya”

(Téophile Gautier, Voyage en Espagne, 1840).

- “...en este regne els recs són objecte essencial de l'administració. Hi ha en la capital un Tribunal encarregat de fer executar les lleis del rec i castigar-ne les infraccions. Celebra les seues juntes en l'atri de la Seu i malgrat la rústega senzillesa dels seus membres, tots llauradors, saben molt bé fer-se respectar.” (Baró de Bourgoing, Un passeig per Espanya durant la Revolució Francesa, 1777 - 1795).

- “El Tribunal o cort dels sequiers es compona dels síndics majors de les set séquies que reguen l'Horta de València, excloent-ne el Síndic de Montcada, donat que la seua comunitat es regix per lleis diverses i està enterament subjecte al Batlle General del Patrimoni... No es veu cap soldat per a protegir el Tribunal, cap porter, cap advocat ni procurador per a defensar les parts; l'auditori forma un cercle al voltant dels bancs i un profund silenci anuncia que la justícia pot fer-se respectar sense l'auxili de la força...”

(Jaubert de Passa. Canals de recs de Catalunya i Regne de València..., 1844).

- “Per fer juins en torn a les qüestions de rec s'ha creat, fa huit segles, el Tribunal de les Aigües. D'este curiós tribunal es diu que fou instituït per Al - Hakem - Al-Monstansir - Bilah, cap a l'any 920... s'ha conservat fins els nostres dies en la seua forma primitiva i ple de senzillesa oriental... Res de soldats o gendarmes, res d'uixer per a citar les causes, cap advocat ni procurador per a representar les parts: els síndics són simples llauradors elegits per llauradors...”

(Charles Davillier, Voyage en Espagne, 1862).

Estos textos són una simple mostra dels múltiples testimonis d'admiració que l'Horta de València provoca en qui la visita i qui ens la descriu solcada per una sèrie de séquies majors o mares, sequiols i sequiolets que, per a Vicente Giner Boira, assessor lletrat del Tribunal de les Aigües i, sense cap dubte, el millor coneixedor del nostre Tribunal. “...en forma meravellosa porten fins a l'últim camp l'aigua per al rec, de la mateixa manera com en el cos humà la interminable xarxa d'artèries i venes reparten i recullen per tot el cos la saba vivificadora de la sang”.

Les séquies mare són huit: a la vora dreta del riu Túria prenen aigua cinc séquies: Quart, Benager i Faitanar, Mislata, Favara i Rascanya. Una vegada més, la iconografia artística valenciana ha personificat el pare Túria i les seues séquies en la bella font que, en el cor de València, antic for de la Valentia romana, en la plaça de la Mare de Déu, recorda grups escultòrics de l'antiguitat greco-romana com ara el Nil o el Tíber, rius al costat dels quals sorgiren les més importants cultures del món occidental. El nostre Túria apareix representat com un gegant, reclinat, vorejat de donzelles que vessen les cristal·lines aigües dels seus cànters a la font.

El funcionament i govern de les séquies

Per a la distribució de les aigües, el rei en Jaume establí una fórmula senzilla i eficaç: tots els regants d'una séquia són propietaris en comú de l'aigua de la seua dotació; però, l'aigua es concedix en proporció a la quantitat de terra que es posseïx; l'aigua està unida a la terra, no es pot separar d'ella; qui ven la terra, ven al mateix temps l'aigua, són inseparables.

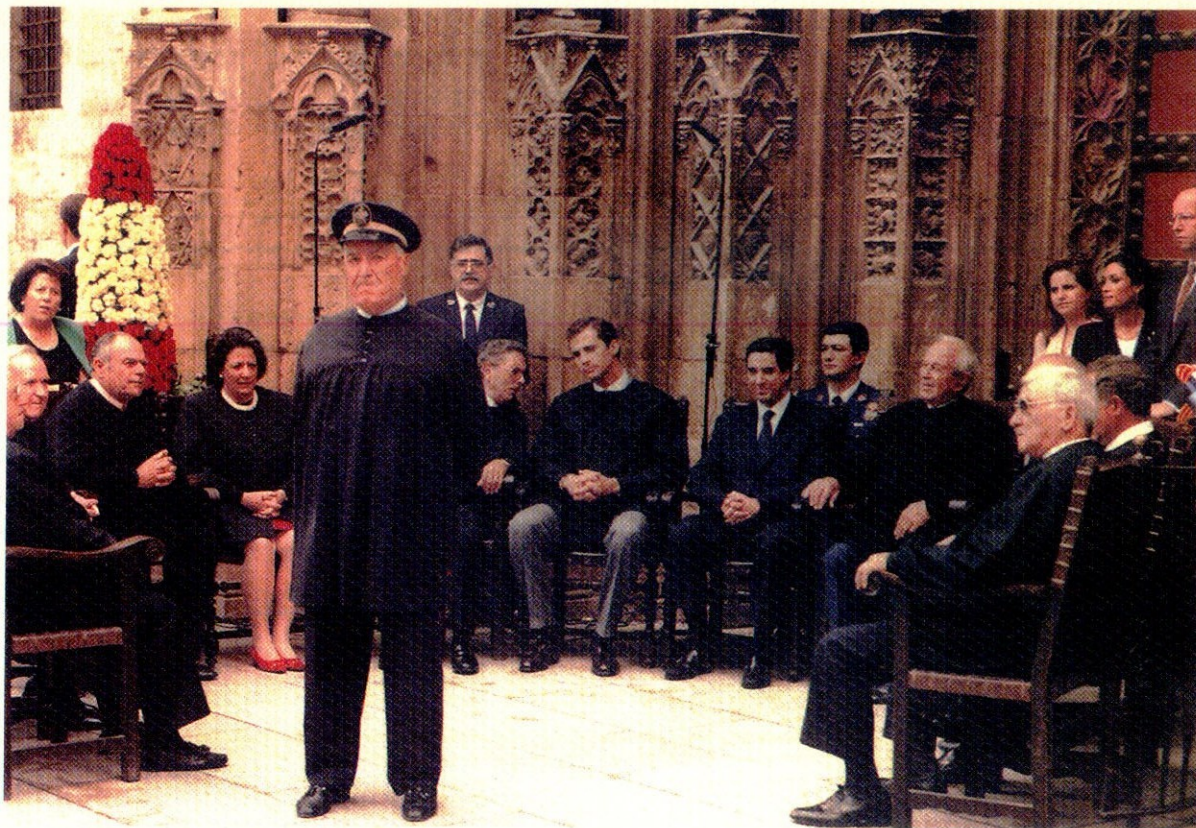
Totes les terres que reben les aigües d'una séquia mare, per mig del sistema de séquies no tan grans, constituïxen allò que es diu una Comunitat de Regants; els seus membres són los propietaris del cabdal d'aigua que arriba a la séquia. Donat que el cabdal d'aigua del riu Túria és molt escàs i molt gran l'extensió de terra conreable (17.000 has.), es fa necessària una administració exemplar de l'aigua per tal que esta abaste la totalitat de les terres i poder salvar així les collites. Hui, degut a l'existència dels grans pantans que regulen el cabdal de les aigües d'un riu, no existix el problema d'escassetat; però abans en els moments d'escàs cabdal, les primeres séquies podien endur-se tota l'aigua i deixar-ne sense a les últimes.

La solució al problema de distribució de les aigües arribà creant una unitat volumètrica variable, denominada "fila" (etimològicament, del vocable àrab "fil-lah", part treta d'un tot), que permet una sàvia distribució del cabdal existent.

La "fila" no és volum fixe d'aigua, sinó variable en funció del cabdal del riu. D'esta forma, quan les aigües del riu Túrria arriben al lloc d'on arranca la primera de les séquies, es distribuïx en 138 parts iguals, a les quals se'ls va dir "files", que després seran assignades a les distintes séquies, per la qual cosa estes voran garantit el seu dret a l'aigua que variarà en funció del cabdal total del riu podent ser files grosses, si el riu disposa d'abundant cabdal, o files "primes", si este fóra més reduït; de tota manera, el bé més preuat, l'aigua, es vorà sempre equitativament repartit.

Les Comunitats de les Séquies es regixen per velles Ordenances que es transmeteren de viva veu pels àrabs i després, una vegada escrites, es conservaren fins a principis del segle XVIII, quan Felip V les ratificà.

La senzillesa i realista distribució de les aigües és essencial, igual com una necessària autoritat per a administrar equitativament l'aigua en moments d'escassetat. L'estricta observació de les normes és vigilada per una junta administradora que es renova cada dos o tres anys.



.....
El Tribunal de las Aguas presidido por S.A.R. el Príncipe de Asturias, el día 5 de octubre de 1995.

.....
El Tribunal de les Aigües presidit per S.A.R. el Príncep d'Astúries, el dia 5 d'octubre de 1995.

.....
The Water Court presided by H.R.H. the Prince of Asturias, on 5 october 1995.

.....
Le Tribunal des Eaux présidé par S.A.R. le Prince des Asturies, le 5 octobre 1995.



El cap de la Junta, dit Síndic, és elegit entre tots els membres de la Comunitat de Regants i deu ser llaurador i conreador directe de les seues terres, l'extensió de les quals deu ser suficient per a poder viure d'elles, i que tinga coneguda fama d'"home honrat". Com a president de la séquia, té el poder executiu de la mateixa séquia i entre les seues funcions està la de ser membre del Tribunal de les Aigües. El restant dels membres de la Junta de govern de la séquia, Vocals Electes, també llauradors, són, així mateix, elegits democràticament per tots els regants de la Comunitat; deuen pertànyer als diversos trams de la séquia, és a dir, dels primers trams, dels del mig i dels que es troben al final, tenint com a objectiu que puguin ser defesos els interessos dels llauradors de tota la séquia, propietaris igual del cabdal de les seues aigües. Síndic i Vocals es troben ajudats en el seu treball pels Guardes de la séquia, emprats encarregats que l'aigua arribe a tots segons torns i tandes de rec i fent una doble funció: protegir el dret del regant a l'aigua que li correspon i tenir al corrent el Síndic i Vocals de la marxa del rec i de les dificultats i infraccions comeses per tal que estes siguen denunciades davant del Tribunal de les Aigües.

El Tribunal de les Aigües

És la institució que les Comunitats de regants de les séquies de la Vega de València crearen i perfeccionaren al llarg de la història per a governar i distribuir equitativament l'aigua per al rec.

El Tribunal està constituït pels huit síndics de les séquies (hi hagué un temps durant el qual foren set fins que la séquia de Benager-Faitanar es separà de la de Quart i passà a huit el número de síndics). De tota manera, seria interessant que fixàrem l'atenció en una sèrie de detalls que expliquen el seu perfecte funcionament i la raó de la seua supervivència al llarg dels temps. En primer lloc, el Tribunal no solament té autoritat sobre una séquia, sinó sobre el conjunt de les mateixes séquies. En segon lloc, els seus síndics són triats democràticament entre els membres regants de la seua respectiva Comunitat; és a dir, no es tracta d'una autoritat superior que imposa els síndics, sinó les bases que trien el síndic per a ser jurat, per la qual cosa sempre es busca els membres més honestos i justos en complir el seu deure. Finalment, i com posa de relleu V. Giner Boira, no són els seus membres persones llegendes en dret, puix, si ben és cert que no són persones de formació jurídica, no són desconexors del dret que han d'aplicar, basat en

unes Ordenances que dominen a la perfecció i que constituïxen el corpus jurídic pel qual es regix cadascuna de les Comunitats de les Séquies (els seus torns de rec, les obligacions de neteja de canals i séquies, pagament d'aportacions per a despeses generals de la Comunitat...).

Tot això explica la seua autoritat moral, la seua pervivència, el respecte que es té a les seues sentències, sempre acatades fins al punt que mai no s'ha necessitat acudir a la jurisdicció ordinària per al compliment de les mateixes sentències. Fins i tot, s'ha donat el cas de ser denunciat davant del Tribunal algun síndic membre i est s'ha desprovisat del seu blusó d'hortelà, que vestix dignament, com a toga de magistrat, i s'ha col·locat en el lloc dels acusats per a esperar la deliberació i sentència i, seguidament, ha tornat al seu lloc al Tribunal per tal de prosseguir l'ordre del dia.

Funcionament del Tribunal

És summament senzill. La persona denunciada és citada pel Guarda de la séquia per al dijous següent. Se li cita fins a tres vegades i si no compareix, s'admet la denúncia i se li fa el juí i se li condemna en rebel·lia. Mai no s'ha necessitat acudir a la força pública per tal de fer-li comparèixer.

S'assenten els síndics en les butaques assignades a cadascuna de les respectives séquies. Assistix l'Agutzil del Tribunal, fa temps guarda major o vertader "atanador", encarregat de donar l'aigua i alçar les comportes o parades, portador com a insígnia d'un impropï arpó de llautó daurat, de dos punxes, una encorbada, que era l'instrument que servia per a separar i recollir les taules de les ranures dels partidors. L'Agutzil sol·licita del President la vènia per iniciar les citacions i crida públicament: "¡Denunciats de la Séquia de Quart!", i acudixen els denunciats, si n'hi ha, acompanyats pel Guarda de la Séquia. Les citacions es van fent per l'ordre en què les séquies prenen l'aigua del riu, iniciant-se per la de Quart, que n'és la primera, i terminant per la de Rovella, que n'és l'última.

El Guarda exposa el cas o presenta el querellant, si hi ha acusador privat. Acaba dient la frase ritual: "És quant tenia que dir". El President inquirix: "¿qué té que dir l'acusat?", i passa a defensar-se l'acusat. Ha caigut en desús el cèlebre "calle vosté i parle vosté", igual com aquell antic costum, de tradició àrab,



.....

La Casa-Vestuario. Edificio de estilo neoclásico sede de la Fundación Valencia III Milenio.

.....

"La Casa-Vestuario". Building of neo-classic style, headquarters of the Foundation Valencia III Millenium.

.....

La Casa-Vestuari. Edifici d'estil neoclàssic seu de la Fundació València III Mil·lenni.

.....

"La Casa-Vestuario". Édifice de style néo-classique, siège de la Fondation València III Millénaire.



d'assenyalar de la punta del peu a qui es concedia la paraula. Els tràmits són totalment verbals. El desenvolupament del juí totalment en llengua valenciana. Tots intervenen en el seu propi nom, ni advocats ni documents escrits; poden proposar testimonis i fins i tot inspecció ocular (la "visura"). El President i membres del Tribunal poden fer les preguntes necessàries per a informar millor del cas i, sense més tràmit i en presència dels interessats, el Tribunal delibera i sentència.

Per tal de garantir la imparcialitat, en la deliberació no intervé el Síndic de la séquia a la qual pertanyen els litigants; i també és norma que si el denunciador pertany a una séquia de la dreta del riu, la sentència la proposen els síndics de les séquies de l'esquerra, o viceversa. Si la sentència és condemnatòria, el President ho fa dient la frase ritual: "Este Tribunal li condena a pena i costes, danys i perjuins, en arreglo a Ordenances". Les Ordenances de les respectives séquies establixen les penes per a les distintes infraccions. I no pertocuen recursos ni apel·lacions, donat que la sentència és executiva per si mateixa; d'això s'encarrega el Síndic de la séquia. El Tribunal a soles reconeix i sentència si el denunciador és culpable o innocent.

Quant al motiu de les denúncies es tracta, sobretot, de: furt d'aigua en temps d'escassetesa, ruptura de canals o murs, "sorregar" tirant aigua en camps veïns que danyen la collita per excés d'aigua, alterar els torns de rec prenent l'aigua el dia que no procedix, tindre les séquies brutes que impedisquen que l'aigua circule regularment, alçar la "parada" quan un regant està usant del seu torn, regar sense sol·licitud de torn...

Poden, així mateix, ser portats a juí els emprats de les séquies, tant per la seua condició de regants com per la seua actuació davant de Comunitats de regants. Fins i tot els propis síndics, com s'ha comentat. La jurisdicció s'esten, així mateix, a persones alienes a les comunitats de regants que han causat algun perjudici al sistema de recs, puix han entrat per pròpia decisió en l'esfera de competències del Tribunal. En cas de no comparecència, se'ls condena igual i s'acudix a la via ordinària presentant querella civil per danys i perjuins, adduint entre les proves la sentència condemnatòria del Tribunal de les Aigües.

Els tràmits del juí, com s'ha dit, són totalment verbals. No obstant això, després de la primera Llei d'Aigües, la necessitat de deixar una certa constància va conduir a un Llibre de Registre on figuren unes poques dades de cada juí com ara el denunciador, séquia, motiu de denúncia i data.

El Tribunal té una doble funció: judicial i administrativa. Per costum, s'usa el nom de Tribunal dels Sequiers de la Vega de València per tal de referir-se a estes funcions, conjuntament, mentre que el nom de Tribunal de les Aigües es reserva per a les funcions judicials pròpiament dites. En realitat són dos òrgans distints però que actuen el mateix dia, lloc i hora, i integrats per les mateixes persones (el síndic és, a la vegada, jurat i sequier) o variant lleugerament (la Séquia de Rovella té un síndic jurat i un síndic sequier).

Quan acaben de ser revisats els casos denunciats en el marc de la Porta dels Apòstols, els síndics passen a la veïna Casa-Vestuari per tal de tractar els afers comuns; en este cas són nou els síndics, donat que s'incorpora el representant de Xirivella. El problema fonamental és la situació de l'aigua del riu; segons el cabdal, es decidix obrir més o menys els torns de les séquies i, si procedix, sol·licitar, acudint a antics privilegis concedits pel rei Jaume II, en 1321, aigua de la séquia de Montcada (l'antiga séquia Reial o de Puçol).

En est aspecte administratiu, el Tribunal està subjecte al Comissari d'Aigües, com a entitat superior, que haurà de resoldre les qüestions plantejades entre el Tribunal de les Aigües i el Sequier major de Montcada. Actualment, el tema principal de les reunions està unit a l'eixida de l'aigua del Pantà de Benageber. Per a les funcions jurídica i administrativa del Tribunal de les Aigües de la Vega de València es disposa de l'assessoria d'un advocat que resol les consultes plantejades sobre Ordenances, intervé davant de la jurisdicció ordinària, presenta els recursos en defensa de l'Horta, etc.

Característiques del Tribunal de les Aigües

Un recent estudi efectuat pel professor Vicente Fairén Guillem (El Tribunal de las Aguas de Valencia y su proceso (Oralidad, concentración, rapidez, economía), Valencia, 1975), fa especial incidència en els trets més característics del nostre Tribunal i que venen a ser les majors ambicions doctrinals en el camp del dret processal de tots els països:

- LA CONCENTRACIÓ, puix els síndics tenen davant d'ells allò que podríem denominar instrucció processal del fet per procedir judicialment i resoldre sense ajornaments: està el Guarda o llaurador perjudicat, està l'acusat i els dos poden exposar el seu cas i aportar proves i testimonis.

- L'ORALITAT, puix tot el juí és oral, des de la denúncia, que presenta el Guarda o el denunciant, fins la sentència, també oral, passant per la indagatòria, aclarant, explicant o justificant els fets durant la intervenció del President i síndics que interroguen verbalment a les parts.

- LA RAPIDESA, potser la característica que més ha influït en la pervivència del Tribunal. Reunit tots els dijous, tracta les infraccions comeses durant els set dies anteriors, a soles poden demorar-se els afers fins a 21 dies com a màxim, i això per incomparecència dels denunciats.

- L'ECONOMIA, donat que els juïns no ocasionen cap despesa processal; els síndics no reben sou ni dieta, puix que fer el juí és una de les seues obligacions com a síndics de les séquies. El denunciat sols ha d'abonar l'import de les despeses de desplaçament dels guardes o Agutzil del Tribunal. No és una despesa processal el pagament de responsabilitats econòmiques pels danys que el denunciat haja ocasionat.



El Tribunal de las Aguas. Ilustración de José Benlliure en "La Barraca" de Vicente Blasco Ibáñez. Prometeo, 1929.

El Tribunal de les Aigües. Il·lustració de José Benlliure en "La Barraca" de Vicente Blasco Ibáñez. Prometeo, 1929.

The Water Court. Illustration by José Benlliure for Vicente Blasco Ibañez's. "La Barraca" Prometeo, 1929.

Le Tribunal des Eaux. Illustration de José Benlliure provenant de "La Barraca" de Vicente Blasco Ibañez. Prometeo, 1929.

Projecció exterior del Tribunal de les Aigües

El Tribunal de les Aigües ha merescut l'interés de múltiples institucions i persones de l'estranger. Un exemple el tenim en Thomas F. Glick, de la Universitat de Harvard, que vingué a estudiar les nostres institucions i fruit de les seues observacions fou el seu treball "Irrigation and Society in Medieval Valencia" (Harvard University Press, 1970), del qual hi ha edició en llengua espanyola publicada per l'editorial Del Cenia al Segura (València, 1988).

Celebrada a Washington, en 1967, una convenció mundial de nom "Water for Peace", les gestions dutes a terme pel lletrat del Tribunal, en Vicente Giner Boira, porten a la creació de l'Associació Internacional de Dret d'Aigües (**International Association for Water Law**) que, el 25 de març de 1968, en sessió solemne, reuní en la Porta dels Apòstols de la Seu de València a tres sots-secretaris del Govern d'Espanya i personalitats dels Estats Units, Argentina, Itàlia, Mèxic, Equador, Holanda i França. L'any següent, les Nacions Unides li donaren reconeixement oficial com a "Organisme Consultiu no Governamental", estant l'únic organisme de les Nacions Unides creat per espanyols.

En setembre de 1975, tingué lloc a València la **Conferència Internacional sobre els Sistemes de Dret d'Aigües en el Món**, promoguda per les Nacions Unides, a la qual assistiren dos cents representants de trenta-sis països dels cinc continents. Les conclusions adoptades foren ajustades i confirmades en 1976, a Caracas, i serviren de temari o esborrany per a la reunió que en març de 1977 convocaren les pròpies Nacions Unides, a la ciutat de Mar del Plata d'Argentina, a la qual acudiren 6.000 representants de 138 països, i on s'aprovà la declaració que podríem denominar "**Carta Magna de l'Aigua al Món**".

Documentació recopilada per DANIEL SALA, historiador i etnòleg.

Bibliografia "Tribunal de les Aigües"

En repetides ocasions, esta mil·lennària institució, destacada joia del patrimoni cultural valencià, ha estat objecte d'estudi d'erudits i historiadors que li han dedicat llargues hores i nombroses pàgines en llibres i revistes, assumint les grans dificultats que comporta la investigació en un camp del qual no hi ha quasi documentació escrita, degut a la seua oralitat, una de les característiques predominants en el funcionament del Tribunal de les Aigües. No obstant, és de justícia destacar en est apèndix bibliogràfic una sèrie d'esforçats i valuosos treballs portats a cap per investigadors que dedicaren gran part del seu temps, i de les seues vides, al millor coneixement d'una institució que, viva i fresca, com el primer dia, cada dijous congrega al seu voltant múltiples vianants, curiosos, turistes... i de tal manera valorada i estimada que a soles personalitats com S.M. En Juan Carlos I, S.A.R. el Príncep d'Astúries, el Molt Honorable President de la Generalitat han arribat a presidir-lo Tribunal per la deferència del Tribunal i del seu Síndic - President.

A la tesi doctoral d'en Antonio Guillén Rodríguez de Cepeda, fruit de la qual fou un llibre, "**El Tribunal de las Aguas de Valencia. Los modernos Jurados de Riego**", editat per la Tip. Domènech, en 1920, hauríem d'afegir l'encesa defensa que en va fer a les Corts de Cadis el gran valencià en Francisco Javier Borrull i Vilanova en un extraordinari discurs, model d'oratória, que la impremta de Benito Monfort edità i va reimprimir en varies ocasions. Poc de temps després, en 1831, la mateixa impremta edità, del mateix autor, el seu "**Tratado de la distribución de las aguas del río Turia, y del Tribunal de los Acequeros de la Huerta de Valencia**", contenint un formós gravat de Tomàs Rocafort que reproduïm en estes pàgines. D'una manera tangencial, s'ocuparen del Tribunal AJ. Cavanilles, en les seues "**Observaciones sobre la historia natural, geografía, agricultura...**", en 1795, i les guies de V. Boix i, sobretot, la "**Guia urbana de Valencia antigua y moderna del Marqués de Cruïlles**", qui dedica un ampli capítol a El Tribunal de los Acequeros. En 1970, un nord-americà de la Universitat de Harvard, Thomas F. Glick, s'interessa per les nostres institucions i escriu el seu "**Irrigation and Society in Medieval Valencia**", nou treball que des de l'estranger s'ocupa seriosament del tema després de la monumental obra que el segle passat haguera fet el francès Jaubert de Passa. En 1975, el professor V. Fairén Guillén, catedràtic de Dret Processal de la Facultat de Dret de València, publicà un extraordinari treball sobre el tema, el més complet des dels temps de Borrull, posant de relleu les característiques del Tribunal com a model de dret processal.

Però, qui, sense cap dubte, dedicà la seua llarga vida a l'estudi i servici del Tribunal de les Aigües de la Vega de València fou el recentment finat en Vicente Giner Boira, continuador del bufet familiar que durant tres generacions es dedicà al Dret d'Aigües i que fou, fins al moment de la seua mort, assessor lletrat del Tribunal de les Aigües de la Vega de València i del Sindicat de Regulació del Riu Túria. El seu entusiasme per totes les qüestions valencianes li porta a la fundació de la **International Association for Water Law**. A Giner Boira pertanyen els treballs més recents sobre el Tribunal de les Aigües, home dedicat i entregat a la nostra terra, i fidel defensor de la nostra indiscutible personalitat valenciana.

* **Alcaine, Vicente**. "La Vega de Valencia y el río Turia". València, 1867 (plà plegat).

- **Borrull y Vilanova, Francisco Javier.** "Discurso sobre la distribución de las aguas del Turia y deber conservarse el Tribunal de los Acequeros de Valencia..." 3a impressió. València, Benito Monfort, 1828.

- **Borrull y Vilanova, Francisco Javier.** "Tratado de la distribución de las aguas del río Turia, y del Tribunal de los Acequeros de la Huerta de Valencia". València, Benito Monfort, 1831.

- **Branchat, Vicente.** "Noticia histórica de la antigua Legislación valenciana sobre el régimen de las aguas públicas". València, 1851.

- **Catálogo de la "Exposición bibliográfica y de recuerdos históricos de los riegos en el Reino de Valencia", publicat per Lo Rat Penat com a motiu del III Congrés Nacional de Recs celebrat a València en 1921.** València, 1922.

- **Díaz Nieto, Ignacio y Arrieta Alvarez, Carlos.** "Ensayo de bibliografía en materia de Aguas". Madrid, 1964.

- **Fairén Guillén, Víctor.** "El Tribunal de las Aguas de Valencia y su proceso. (Oralidad, concentración, rapidez, economía)..." València, Arts Gràfiques Soler, 1975.

- **Foster, Alice.** "The Geographic Structure of the Vega de Valencia". Chicago, 1936.
(Resum de tesi doctoral) (17 mapes).

- **Galán, Francisco.** "Tratado de legislación y jurisprudencia sobre aguas y de los Tribunales y Autoridades a quienes compete el conocimiento de las cuestiones que se susciten". València, 1849.

- **Giner Boira, Vicente.** "El Tribunal de las Aguas". Alzira, Graficuatre, 1988.
(N'hi ha una segona edició revisada de 1995).

- **Giner Boira, Vicente.** "Introducción a las Notas sobre la antigüedad de la Agricultura y el regadío en tierras valencianas". València, 1964.

- **Giner Boira, Vicente.** "El Tribunal de las Aguas de la Vega de Valencia". València, Publicacions de la Càmera de Comerç, Indústria i Navegació de València, 1953.

- **Giner Boira, Vicente.** "Ampliación de la competencia de los Jurados de Riegos, para conocer de faltas cometidas por personas ajenas a la Comunidad..." En: I Congrés Nacional de Comunitats de Regants. València, 1964.

- **Giner Boira, Vicente.** "Intangibilidad de las Comunidades de Regantes... En: I Congrés Nacional de Comunitats de Regants". València, 1964.

- **Giner Guillot, Vicente.** "Exposición de distintas actuaciones del Tribunal de las Aguas de la Vega de Valencia en defensa de los derechos de las Acequias que lo integran y documentos referentes a todo ello". València, Imp. Guillot Aguilar, 1944.

- **Guillén Rodríguez de Cepeda, Antonio.** "El Tribunal de las Aguas de Valencia. Los modernos Jurados de Riego". (Tesi doctoral). València, Tip. Doménech, 1920.

- **Guillen y Rodríguez de Cepeda, Antonio.** "Tribunales de aguas; su constitución y su competencia. Sistemas eficaces para la ejecución de sus fallos". València, 1921.

- **Glick, Thomas E.** "Irrigation and Society in medieval Valencia". The Belknap Press. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, 1970. (N'hi ha ed. en llengua espanyola: València, Editorial del Cenit al Segura, 1988).

- **Halpern, L.** "La Huerta de Valencia". En: Annales de Géographie. Paris, 1933.
(N'hi ha traducció espanyola de V. Fontavella).

- **Jaubert de Passa.** "Canales de Riego de Cataluña y Reino de Valencia, leyes y costumbres que los rigen, reglamentos y ordenanzas de sus principales acequias". (Traduït del francès per Juan Fiol). 2 vols. València, Benito Monfort, 1844.

- **Jordana de Pozas, L.** "Ensayo de una bibliografía española de aguas y riegos". En: III Congrés Nacional de Recs, celebrat a València. Any 1922. València, 1923 (3 t. en 4º).

- **Lacren Sena, José.** "Centenario del fallecimiento de D. Vicente Blanch y Juan, propulsor de la Acequia del Oro". 1864-1964. Alfajar, s.a.

- **Llorca Rodríguez, J.** "Romanidad de los riegos de la huerta valenciana". En: Notas sobre la antigüedad de la Agricultura y el regadío en tierras valencianas. València, 1964.

- **Plan sinóptico de las acequias del río Turia con varias observaciones.** València, 1828.

- **Reig y Flores, Juan.** "Tribunal de las Aguas de Valencia". València, 1879.

- **Ripalda, Conde de.** "Memoria sobre la necesidad de una Ley que regle definitivamente los intereses de los propietarios de aguas". València, 1842.

- **Ripalda, Conde de.** "Cartilla agrícola del labrador de la Huerta de Valencia". València, 1845.

- **San Valero Aparisi, Julián.** "El origen de la agricultura y la cerámica valencianas". València, 1955.

- **San Valero Aparisi, Julián.** "El campesino valenciano y su obra". En: Notas sobre la antigüedad de la Agricultura y el regadío en tierras valencianas. València, 1964.

- **Sociedad Económica de Amigos del País.** "Reglamentos y Ordenanzas de las principales acequias del Reino de Valencia", publicades per la Societat Econòmica d'Amics del País d'esta Ciutat. València, 1846.